

Жук П. В., кандидат технічних наук, доцент	(0000-0002-9628-8074)
Бевз В. В.	(0000-0002-4894-4065)
Гайдаров С. С.	(0000-0003-4286-8679)
Пікуль Р. В.	(0000-0003-3928-9596)
Мірошник М. М.	(0000-0002-2730-4616)

Науковий центр проблем виховання доброчесності та запобігання корупції у секторі безпеки та оборони Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, Київ

Аналіз стану заходів протидії корупції в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України за 2018–2020 роки

Резюме. У статті проаналізовано ефективність організаційних заходів під час застосування Збройних Сил України, адже з кожним роком ідентифікуються нові корупційні ризики в різних сферах Збройних Сил України, та впроваджуються заходи щодо усунення ризиків.

Ключові слова: організаційні заходи; запобігання корупції; прийняття рішень; виконання заходів; розбудова доброчесності.

Постановка проблеми. Особливістю прояву корупції в Україні є наявність домінуючих чинників не тільки матеріально-економічного, а й ідеологічного, морального характеру, загальної і правової культури. Перехід до ринкових відносин значна частина громадян сприйняла як повну відмову не тільки від комуністичної ідеології, але й від ідеології взагалі. Цей вакуум і було заповнено всездозволеністю, свавіллям та іншими моральними хибами.

Політика Збройних Сил України (ЗС України) передбачає:

досягнення суттєвого прогресу у запобіганні та протидії корупції, забезпечення злагодженості та системності антикорупційної діяльності в апараті Міністерства оборони України (МО України), на підприємствах, в установах і організаціях, які належать до сфери управління МО України, ЗС України, Головному управлінні розвідки МО України, Державній спеціальній службі транспорту;

застосування комплексу першочергових превентивних заходів у найбільш вразливих до корупційних ризиків сферах діяльності;

формування умов для поступової трансформації системи роботи щодо запобігання корупції на стандарти НАТО з розбудови доброчесності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Під час аналізу організаційних заходів за основу взята попередня Антикорупційна програма Міністерства оборони України (далі – АКП МОУ) на 2018–2020 роки для оцінки механізму роботи організаційно-управлінських заходів під час

застосування ЗС України та АКП МО України на 2021–2024 роки та обґрунтування задач на 2021–2024 роки [1].

Дослідження результатів виконання поставлених завдань, які зазначені в АКП МО України на 2018–2020 роки, дало змогу проаналізувати заходи за 2018, 2019 та 2020 рік, і визначити як вони впливають на діяльність під час застосування ЗС України.

Проаналізовано інформацію, а саме: невиконаних завдань АКП МО України за 2018 рік – 7 з 98 організаційно-управлінських заходів. Це означає, що за 2018 рік виконано 93 % заходів. 37 % невиконаних заходів 60 % виконані на 75 % та 40 % виконані на 25 %. Звіт АКП МО України за 2018 рік відобразив позитивний стан справ із виконання організаційних заходів запобігання та виявлення корупції у сфері застосування ЗС України.

Проаналізувавши звіт з виконання у 2019 році завдань і заходів АКП МО України, стало можливим дійти висновку, що усі заплановані організаційні заходи виконані на 100 %, що виглядає, як дійсно дуже успішний результат для ЗС України.

Відповідно до аналізу звіту виконання завдань і заходів за 2020 рік АКП МО України, висновком є те, що усі організаційні заходи, які планувались на три роки, виконанні на 100 %.

Проаналізувавши АКП МО України на 2021–2024 роки, можна дійти висновку, що потенційно організаційні заходи можуть позитивно вплинути на життєдіяльність ЗС України.

Метою статті є аналіз змісту заходів протидії корупції в МО України та ЗС України за 2018–2020 роки задля надання рекомендацій щодо поліпшення стану справ та висновку про дієвість організаційно-управлінських заходів, які вже запроваджені та можуть бути проаналізовані.

Викладення основного матеріалу. Однією зі стратегічних цілей реформування ЗС України є набуття взаємосумісності з НАТО через переймання практик та інтеграції досвіду у повсякденну діяльність з метою нарощування спроможностей збройних сил. Це визначено у завданні 1.1.7 стратегічної цілі 1 Стратегічного оборонного бюлетеня України, затвердженого Указом Президента України від 17 вересня 2021 року № 473/2021 [2].

Як свідчить світовий досвід, сприятливі умови для корупційної діяльності часто виникають саме в оборонному секторі, що ускладнює здійснення суворого нагляду та контролю.

Потенційна вигода від корупційного вчинку залежить від декількох факторів: кількість ресурсів, які знаходяться під контролем державного службовця; влада яку він/вона може використовувати на власний розсуд; рівень прозорості та звітності в оборонному секторі.

В оборонному секторі наведені фактори об'єднуються в поведінку, яка збільшує потенційну вигоду від корупційного вчинку: значні ресурси плюс такі обставини, як потреба в “таємності”, “терміновості”, або “національні інтереси”, можуть звужити процес прийняття рішень та суттєво зменшити його прозорість та звітність. Крім того, посилюючим ефектом на розвиток рівня корупції є наявність зон ведення бойових дій або “заморожених конфліктів”.

Провідні дослідники у своїх роботах виокремлюють три основних види корупції:

“дрібна” корупція;

“елітна” корупція;

“корупційна “піраміда”, яка пов’язує між собою вищі ешелони урядових та військових посадовців і військовослужбовців нижчого та середнього рівня.

Експертами доведено, що збройні конфлікти мають вплив на всі три форми корупції, створюючи умови для поєднання корупції низького та високого рівня з організованою злочинністю та контрабандою. Ці мережі часто добре працюють по обидві боки в зоні конфлікту і без суттєвої поваги до питань лояльності.

Дрібна корупція втягує військовослужбовців нижчого та середнього рівнів, які неспроможні задовольнити свої основні соціальні потреби через низьку платню і незначні соціальні пільги.

У нормальних умовах такий рівень корупції може виглядати порівняно несуттєвим, навіть з огляду на те, що до неї залучаються широкі маси військовослужбовців, які беруть участь у дрібних крадіжках і зловживаннях коштами. Однак у зонах конфліктів дрібна корупція може стати брутальною.

Корупція зазвичай виявляється в таких формах, як: крадіжка, вимагання, хабарництво, непотизм, протекціонізм, організована злочинність тощо.

Марк Пайман (директор Програми оборони та безпеки Transparency International Великобританія) дослідив та зазначив, що в країнах з активними збройними конфліктами військовослужбовці, які отримали особистий досвід бойових дій схильні до військових злочинів. У післявоєнних ситуаціях військовослужбовці часто вважають себе гідними – з огляду на свою участь у бойових діях – кращого життя, однак, вони не бачать іншого способу досягти своєї мети, ніж злочинним шляхом. У такому жорстокому середовищі для військовослужбовця може стати психологічно легко тероризувати місцеве населення шляхом грабежів, убивств, викрадень, тощо.

Військові та напіввійськові структури можуть брати участь у злочинних мережах, які здійснюють контрабанду зброї, наркотиків, цигарок, крадених машин та людей під прикриттям корумпованих урядових чиновників, тому заморожений конфлікт стає вигідним джерелом доходів для всіх конфліктуючих сторін. Підтримувана як згори, так і знизу, корупція стає системною і пронизує всі рівні військових, напіввійськових та цивільних структур. Підтримувана конфліктом корупція стає інтегральною частиною суспільного життя та сприяє становленню таких громад, які можуть чинити спротив врегулюванню конфлікту.

Для запобігання та протидії корупції в МО України та ЗС України вживаються такі антикорупційні заходи:

здійснення контролю за дотриманням антикорупційного законодавства, в тому числі розгляд повідомлень про порушення вимог Закону “Про запобігання корупції”;

профілактика та виявлення порушень вимог антикорупційного законодавства,

інформування Міністра оборони України, Національного агентства або інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції про факти порушення законодавства у сфері запобігання і протидії корупції;

організація контролю виконання прийнятих рішень, усунення причин та умов, які призвели до правопорушення;

взаємодія зі спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції, іншими правоохоронними органами в межах компетенції;

оцінка корупційних ризиків у діяльності МО України, вжиття заходів щодо їх усунення, розроблення антикорупційної програми МО України, організація та моніторинг її виконання, у разі необхідності внесення змін до неї;

координація роботи уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції, підтримання єдиної системи планування, організації та контролю антикорупційної роботи, надання організаційно-методичних вказівок з питань реалізації антикорупційної діяльності МО України на наступний рік;

надання методичної та консультаційної допомоги з питань додержання законодавства щодо запобігання корупції;

здійснення заходів з виявлення та врегулювання конфлікту інтересів: організація кампанії е-декларування; надання консультаційної допомоги декларантам; проведення перевірки факту подання суб'єктами декларацій; надання повідомлень до Національного агентства про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій; забезпечення співпраці з викривачами, їх захисту; підтримання стійкої роботи внутрішніх каналів повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону; проведення перевірок інформації за повідомленнями викривачів, організація навчання персоналу культурі повідомлень та толерантного ставлення до осіб, які повідомляють про корупцію;

контроль дотримання визначених Законом правил етичної поведінки та відомчого Кодексу доброчесної поведінки та професійної етики військових посадових осіб, державних службовців та інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави;

ведення обліку посадових та службових осіб, притягнутих до відповідальності за

вчинення корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією;

погодження (візування) проєктів нормативно-правових актів МО України, актів, які видаються іншими органами військового управління, з метою виявлення положень, що можуть сприяти вчиненню корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень; проведення спеціальної перевірки відомостей щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних з виконанням функцій держави;

проведення заходів, передбачених Законом України "Про очищення влади";

організація заходів з перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу з питань розбудови доброчесності, запобігання та виявлення корупції (стаціонарні, мобільні, спеціальні та дистанційні курси), поширення просвітницької інформації антикорупційного спрямування (конференції, лекції, семінари, засідання за круглим столом, тематичні зустрічі);

проведення регулярних медіа-заходів з антикорупційної тематики, підтримка актуальної інформації на офіційному вебсайті МО України та оновлення розділу з антикорупційної тематики;

співпраця у форматі міжнародного оборонного співробітництва, взаємодії з громадськими та урядовими організаціями.

Якщо говорити про заходи перешкоджання корупції, то тут важливу роль відіграють усі рівні контролю: Парламент, МО України та інші міністерства, спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції (органи прокуратури, Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції), громадянське суспільство, засоби масової інформації і наукове співтовариство можуть бути важливим елементом у боротьбі з корупцією. Крім того, міжнародні організації та інші країни можуть забезпечувати рекомендаціями, передовим досвідом і міжнародними нормами.

Прозорість процесу прийняття рішень і виділення ресурсів вважається важливою справою, насамперед, всередині уряду, де мають бути впроваджені належні механізми внутрішнього контролю перевірки рішень, що стосуються таємниць національної безпеки. Досягнення прозорості шляхом використання організацій громадянського суспільства, у разі дотримання принципів незалежності, також важливий напрям, оскільки неурядові організації та вільна преса є життєво

важливими у підвищенні рівня обізнаності суспільства, а також у зміні ставлення населення до корупції під час застосування ЗС України.

Звичайно, ефективність заходів залежить від впливу демократичних інституцій суспільства та дієвості цивільно-військових відносин. У зонах конфліктів, де діяльність неурядових організацій, вільної преси та інститутів захисту прав людини стикається з перепонами, а отже впливовості демократичних інституцій не працює на всю потужність.

Основними напрямками, яких торкнулась корупція під час застосування ЗС України, є:

- управління персоналом;
- бюджетування та управління фінансами, закупівлями, процедури з виплати компенсацій;
- аутсорсинг, відчуження майна, державне приватне партнерство;
- використання надлишкового обладнання та інфраструктури;
- військові операції, а також залучення особового складу та обладнання до господарської діяльності [3].

Серед *загальних підходів* до реагування на корупційні ризики в секторі оборони можливо визначити:

- усунення корупціогенних факторів у законодавчих та нормативних актах;
- запровадження в установах вказівок та роз'яснень щодо управління кадрами, державними закупівлями, наданням послуг та інших функцій з чітким визначенням внутрішньої політики, яка спрямовує роботу установи;
- мінімізація можливостей та контактів впливу у процесі прийняття управлінських рішень щодо надання послуг або взаємодії з третіми особами;
- упровадження громадського нагляду за процесом прийняття управлінських рішень;
- документування процесу ухвалення рішень;
- опис вимог до персоналу усіх рівнів – повноваження, відповідальність, обмеження, заборони та дискреційні повноваження;
- розподіл управлінських обов'язків та реалізація політики щодо зустрічної звітності та процесу ухвалення колегіальних рішень;
- проведення періодичних тренінгів та підвищення кваліфікації для посадових осіб усіх рівнів стосовно етики, відповідальності за порушення та інших питань;

проведення оцінювання якості, ефективності й результативності діяльності, пов'язаної з виконанням функцій;

забезпечення проведення службових розслідувань (перевірок) за кожним фактом ймовірної корупційної поведінки.

Організаційні заходи визначаються як сукупність вироблених практичним досвідом, науковим пізнанням і талантам людей навичок, умінь, способів, засобів доцільних вчинків і дій людини в сфері управління. *Організаційні заходи запобігання та протидії корупції в Збройних Силах України* – система правових засобів, які інтегровані та організовані таким чином, що дозволяє послідовно й ефективно здійснювати діяльність із протидії корупції в ЗС України за допомогою заходів організаційно-правового характеру адміністративного примусу.

Під проблемою організаційно-управлінських заходів слід розуміти: можливість посадовими особами прийняття рішень на свій розсуд; зловживання службовим становищем; незнання чинного антикорупційного законодавства; невиконання рекомендацій від підрозділу з питань запобігання та виявлення корупції та Національного агентства з питань запобігання корупції; приймання хибних кадрових рішень (знайомих, друзів, родичів, які не мають відповідного стажу, розумових здібностей, тощо); належного контролю дотримання вимог антикорупційного законодавства та добросовісної поведінки за підлеглим особовим складом.

У ЗС України запроваджена система організаційних заходів, яка відображена в Антикорупційній програмі на 2021–2024 роки та затверджена наказом Міністерства оборони України від 31 серпня 2021 року № 264. Цей нормативно-правовий акт, насамперед, є методичною основою успішної роботи в сфері запобігання та виявлення корупції під час застосування ЗС України. Завдання АКП МО України сконцентровані на реалізації заходів щодо:

- удосконалення системи запобіжних заходів;
- профілактичної роботи;
- удосконалення кадрового менеджменту;
- послаблення впливу корупції в зоні проведення ООС;
- зменшення незаконних фінансових витрат у сфері закупівель, реалізації бюджетних програм;

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ

забезпечення незворотності покарання, переконання особового складу в нетерпимості до корупції;

формування максимальної підтримки з боку суспільства, забезпечення відкритості та прозорості, участі громадськості в заходах щодо запобігання корупції.

За даними Аналітичних звітів та результатами моніторингового соціологічного дослідження щодо стану реалізації в

МО України та ЗС України державної антикорупційної політики, ефективності діяльності органів військового управління у сфері запобігання та виявлення корупції у 2018–2020 роках [5–7] рівень корупції у ЗС України загалом співмірний із загальнодержавним та оцінюється більшою часткою опитуваних як дуже високий (Табл. 1).

Таблиця 1

Рівень корупції в ЗС України у 2018–2020 рр. (узагальнені дані опитування)

Рівень корупції		<i>Дуже високий</i>	<i>Високий</i>	<i>Середній</i>	<i>Не високий</i>	<i>Зовсім незначний</i>	<i>Важко відповісти</i>
Роки	2018	38,7 %	32,1 %	15,9 %	5,3 %	2,3 %	5,8 %
	2019	38,3 %	37,0 %	12,1 %	4,1 %	2,6 %	5,9 %
	2020	38,2 %	29,2 %	13,4 %	4,8 %	4,1 %	10,3 %

Отже, незважаючи на певні зрушення на краще у негативному сприйнятті військовослужбовцями корупційних проявів у ЗСУ, залишається актуальною робота з правового та спеціального навчання особового складу щодо питань запобігання корупції, а також щодо посилення відповідальності

військових посадових осіб за бездіяльність у питаннях щодо запобігання корупції.

Проведено аналіз опитування військовослужбовців “як організаційні заходи впливають на поширення корупції під час застосування ЗС України” (Табл. 2).

Таблиця 2

Організаційні заходи, які впливають на поширення корупції під час застосування ЗС України

Заходи	Зменшать рівень корупції в ЗС України		
	2018 рік	2019 рік	2020 рік
1	2	3	4
Звільнення з роботи (служби) без права займати посади в органах влади (органах військового управління) за причетність до корупційних дій	65,1 %	69,6 %	61,25 %
Вдосконалення законодавства, щоб там не було прогалин для корупції	60,6 %	66,1 %	53,20 %
Прозорість і відкритість у діяльності ЗС України	57,4 %	62,5 %	55,92 %
Правова підготовка військовослужбовців	57,5 %	60,8 %	47,35 %
Зменшення кількості бюрократичних процедур в ЗС України	64,9 %	62,9 %	63,34 %
Посилення кримінальної відповідальності за корупційні дії (строку позбавлення волі)	65,5 %	68,2 %	55,32 %
Ширше використання інформаційних технологій	45,9 %	46,7 %	38,67 %
Громадський контроль за діями військових посадових осіб ЗС України	44,6 %	44,8 %	40,87 %
Спрощення доступу до суду з метою захисту своїх прав	51,6 %	52,1 %	51,81 %
Створення додаткових можливостей для оскарження рішень та дій військових посадових осіб	45,9 %	48,3 %	46,43 %
Створення громадських органів з розгляду скарг на рішення військових посадових осіб	41,4 %	39,2 %	37,30 %

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ

Заходи	Зменшать рівень корупції в ЗС України		
	2018 рік	2019 рік	2020 рік
1	2	3	4
Підвищення розмірів грошового забезпечення військових посадових осіб	38,9 %	50,0 %	45,75 %
Посилення внутрішнього контролю в органах військового управління	47,6 %	49,0 %	49,40 %
Збільшення кількості антикорупційних перевірок у ЗС України	42,5 %	44,3 %	50,94 %

Результати соціологічного опитування вказують на прямий взаємозв'язок між корупцією та основними соціально-економічними проблемами у ЗС України. З метою зменшення цього впливу доцільно посилювати організаційні заходи по зміцненню обороноздатності держави, не допускати випадків корупційних діянь та невиконання законодавчо встановлених соціальних стандартів, гарантій, норм та

нормативів для військовослужбовців та членів їх сімей.

Відповідно до статистичних даних про притягнення до відповідальності посадових осіб за корупційні правопорушення та правопорушення пов'язані з корупцією у Збройних Силах України облікованих Головним управлінням Військової служби правопорядку ЗС України, було проаналізовано та відображено облікованих правопорушень за 2018–2020 роки (Табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка корупційних правопорушень та правопорушень пов'язаних з корупцією у ЗС України

Корупційні правопорушення	2018	2019	2020
Кримінальні правопорушення (за статтями: 191, 357, 364, 368, 368-4, 369, 369-2, 410 Кримінального кодексу України)	269	53	30
Адміністративні правопорушення (за статтями: 172-4, 172-6, 172-7 Кодексу України про адміністративні правопорушення)	195	197	155

Довідково: відповідно до *Кримінального кодексу України*:

Стаття 191. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

Стаття 357. Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження.

Стаття 364. Зловживання владою або службовим становищем;

Стаття 368. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою.

Стаття 368-4. Підкуп особи, яка надає публічні послуги.

Стаття 369. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі;

Стаття 369-2. Зловживання впливом.

Стаття 410. Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.

Відповідно до *Кодексу України про адміністративні правопорушення*:

Стаття 172-4. Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності.

Стаття 172-6. Порушення вимог фінансового контролю.

Стаття 172-7. Порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Аналіз статистичних даних, наведених у Табл. 3 дозволив констатувати незначну, позитивну динаміку зменшення корупційних правопорушень.

До найбільш вірогідних сфер життєдіяльності військ (сил), в яких можуть розповсюджуватися корупційні практики, згідно проаналізованих сфер відносять: просування по службі, отримання посади, отримання власної або службової квартири від МО України, а також направлення на навчання. Водночас, отримані результати опитування опосередковано свідчать про те, що такі практики не мають масового поширення у військовому середовищі.

Організаційні заходи є ключовою ланкою в боротьбі з корупцією під час застосування ЗС України для забезпечення

високого рівня боєздатності та бойової готовності для виконання завдань за призначенням, що вказує на низьку основних необхідних заходів, а саме:

прийняття організаційних рішень з урахування корупційних ризиків та специфіки функціонування ЗС України;

забезпечення якісного та повного практичного виконання АКП МО України у ЗС України;

розширення набору заходів запобігання корупції відображених у АКП МО України відповідно до сучасних тенденцій та змін при застосуванні ЗС України;

акцентування уваги на проведенні тренінгів та занять з особовим складом органів військового управління, військових частин, окремих підрозділів та установ на усіх етапах функціонування та застосування ЗС України.

До АКП МОУ на 2021–2024 роки додали такі організаційні заходи, яких не було в АКП МО України на 2018–2020 роки:

медичне забезпечення, система охорони здоров'я військовослужбовців;

розпорядження землями оборони та нерухомим військовим і державним майном;

управління майном та активами, закріпленими за державними підприємствами;

контроль продукції оборонного призначення.

Відповідно, ефективність організаційних заходів під час застосування ЗС України зростає, адже з кожним роком ідентифікуються нові корупційні ризики в різних сферах ЗС України та впроваджуються заходи щодо їх усунення або мінімізації.

Ураховуючи що забезпечення воєнної безпеки – це функція системи забезпечення національної безпеки, а система забезпечення воєнної безпеки є її складовою, то невирішені проблеми в державному управлінні системи забезпечення національної безпеки, зокрема щодо мінімізації корупційних ризиків, повною мірою стосуватимуться і ЗС України як складової сектору безпеки і оборони.

Основними напрямками підвищення ефективності функціонування системи забезпечення національної безпеки виступають розроблення методологічних засад стратегічного (оперативно-стратегічного) рівня управління забезпеченням національної безпеки, удосконалення системи моніторингу корупційних ризиків, уточнення показників

запобігання корупції у ЗС України. Це повною мірою стосується сектору безпеки і оборони.

Результат проведення аналізу офіційних документів, спеціальних публікацій показав, що незважаючи на важливість цього етапу для процесу управління забезпеченням високого рівня воєнної безпеки, питанню моніторингу корупційних ризиків під час застосування ЗС України, практично не приділяється належної уваги, тому розроблення та імплементацію дієвих методів моніторингу корупційних ризиків під час застосування ЗС України і військового будівництва в цілому слід вважати одним з основних напрямів забезпечення високого рівня бойової готовності та боєздатності ЗС України для виконання завдань за призначенням.

У Стратегії національної безпеки України зазначено, що комплекс стратегічних завдань, які направлені на ефективне державне управління в умовах криз, надзвичайного стану та особливого періоду, тобто за умов застосування ЗС України в тому числі:

формування єдиної системи стратегічного планування, створення ефективних механізмів моніторингу з метою вчасного коригування пріоритетів політики безпеки;

посилення аналітичної функції системи управління національною безпекою;

уточнення завдань та функцій суб'єктів забезпечення національної безпеки, в умовах особливого періоду та кризових ситуацій;

розвиток системи стратегічного координації та контролю діяльності сектору безпеки і оборони;

підвищення ефективності моніторингу у сфері забезпечення національної безпеки із метою своєчасного виявлення типів зовнішніх та внутрішніх загроз, розроблення ефективних заходів щодо їх запобігання та нейтралізації;

розроблення та впровадження загальнодержавної системи визначення й моніторингу граничних значень показників захищеності національних інтересів у різних сферах.

Висновки. Ефективні організаційно-управлінські заходи протидії корупції у ЗС України – значна проблема військового управління, актуальність якої стабільно зростає. Це викликає необхідність постійно аналізувати та володіти актуальною інформацією про стан запобігання корупції у ЗС України, масштаби, рівні, тенденції корупційних ризиків. Зазначені завдання покладаються на систему моніторингу, яка має працювати в інтересах всієї системи

забезпечення національної безпеки держави враховуючи боєздатність ЗС України.

Підвищувати рівень ефективності моніторингу небезпек і загроз у системі забезпечення національної безпеки держави можна лише за наявності механізму його здійснення. Механізму в завершеному вигляді, у тому числі за напрямом протидії корупції у ЗС України, станом на сьогодні в Україні не розроблено.

Вбачається за доцільне **продовження дослідження**, а саме опрацювання статистичних даних та проведення поглибленого аналізу за 2021–2024 роки щодо рівня корупції та динаміки корупційних правопорушень та правопорушень пов'язаних з корупцією у ЗС України. Таким чином, буде можливість дослідити позитивні та негативні наслідки організаційних заходів протидії корупції, які знайшли своє відображення в АКП МО України на 2021–2024 роки. Проведений аналіз дасть змогу надати практичні рекомендації, які можуть бути враховані, в подальшій підготовці майбутніх Антикорупційних програм в МО України задля покращення стану справ щодо запобігання корупції в ЗС України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Звіт з виконання у 2018 році завдань і заходів Антикорупційної програми Міністерства оборони України на 2018–2020 роки. URL: https://www.mil.gov.ua/content/corruption/_pk_zvit.pdf (дата звернення: 08.10.2022).
2. Пундей С. Дж. Боротьба з корупцією. Критичний огляд з аналізом міжнародного досвіду // Проблеми економічного зростання: питання доброчесності : матеріали українсько-американського семінару. Львів, 1997. С. 84–87.
3. Виховання доброчесності та боротьба з корупцією в оборонному секторі // Офіційний сайт DefenceIntegrity. URL: http://defenceintegrity.eu/ru/system/files/birc_ch14_wegener_ruyma_ukr.pdf (дата звернення: 08.10.2022).
4. Стан реалізації у Збройних Силах України державної антикорупційної політики та ефективність роботи командирів (начальників) з питань дотримання антикорупційного законодавства : аналітичний звіт за результатами моніторингового соціологічного дослідження / наук.-досл. відділ прикладних соціолог. досл. Наук.-досл. центру гуманітарних проблем ЗС України. Київ, 2018. С. 7–33.
5. Стан реалізації у Збройних Силах України державної антикорупційної політики та ефективність роботи командирів (начальників) з питань дотримання антикорупційного законодавства : аналітичний звіт за результатами моніторингового соціологічного дослідження / наук.-досл. відділ прикладних соціолог. досл. Наук.-досл. центру гуманітарних проблем ЗС України. Київ, 2019. С. 8–26.
6. Стан реалізації у Збройних Силах України державної антикорупційної політики та ефективність роботи командирів (начальників) з питань дотримання антикорупційного законодавства : аналітичний звіт за результатами моніторингового соціологічного дослідження / наук.-досл. відділ прикладних соціолог. досл. Наук.-досл. центру гуманітарних проблем ЗС України. Київ, 2020. С. 10–23.

Стаття надійшла до редакційної колегії 11.11.2022

Analysis of the anti-corruption in the Ministry of Defense of Ukraine and the Defense Forces of Ukraine for 2018–2020

Annotation

The policy of the Armed Forces of Ukraine (AFU) envisages achieving significant progress in preventing and combating corruption, ensuring coherence and systematic anti-corruption activities in the Ministry of Defense apparatus. The analysis of organizational measures is based on the previous Anti-Corruption Program of the Ministry of Defense of Ukraine (MoD ACP) for 2018–2020 to assess the mechanism of organizational and management measures in the application of the AFU and the MoD ACP for 2021–2024.

The 2018 report of the ACP of the MoD reflected a positive state of affairs in the implementation of organizational measures to prevent and detect corruption in the use of the Armed Forces of Ukraine. After analyzing the report on the implementation of tasks and activities of the ACP of the MoD in 2019, it was possible to conclude that all planned organizational measures were implemented by 100%, which looks like a very successful result for the Armed Forces of Ukraine.

According to the analysis of the report on the implementation of tasks and measures for 2020, the conclusion is that all planned organizational measures that were planned for three years have been implemented by 100 %.

Having analyzed the MoD ACP for 2021–2024, it can be concluded that the organizational measures can potentially have a positive impact on the life of the AFU.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ

The following organizational measures have been added to the 2021–2024 APC, which were not included in the 2018-2020 APC:

- medical support, health care system for military personnel;
- management of defense lands and real estate of military and state property;
- management of property and assets assigned to state-owned enterprises;
- control of defense products.

Keywords: organizational measures; prevention of corruption; making decisions; implementation of activities; development of virtue.